Tweede Kamer der Staten-Generaal 2

Vergaderjaar 2014–2015

32 852 Grondstoffenvoorzieningszekerheid

Nr. 27 VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 8 juni 2015

De algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de vaste commissie voor Economische Zaken hebben op 22 april 2015 vervolgoverleg gevoerd met Minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over:

- **de brief van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, d.d. 20 februari 2015, Reactie op verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking inzake Transparantie in de grondstoffensector en de Nederlandse implementatie van het EITI (Kamerstuk 32 852, nr. 18);**
- **de brief van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, d.d. 17 november 2014, Aanbieding van het Convenant ten aanzien van de verbeteringen in de steenkolenketen (Kamerstuk 26 485, nr. 195);**
- **de brief van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, d.d. 24 juni 2013, Afschrift van de brief aan de voorzitter van de Eerste Kamer en het bijbehorende jaarverslag van het Initiative of the Voluntary Principles on Security and Human Rights (VPs) over de activiteiten in 2012 (Kamerstuk 33 226, letter G);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, d.d. 16 mei 2014, Fiche: Verordening conflictmineralen (Kamerstuk 22 112, nr. 1853).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
De Roon

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Vermeij

De griffier van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
Van Toor

kst-32852-27
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2015

Voorzitter: Teeven
Griffier: Wiskerke

Aanwezig zijn vijf leden der Kamer, te weten: Van Laar, Agnes Mulder, Van Ojik, Sjoerdsma en Teeven,

en Minister Ploumen van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, die vergezeld is van enkele ambtenaren van haar ministerie.

Aanvang 11.01 uur.

De **voorzitter**: Goedemorgen, dames en heren. We zijn hier bij elkaar voor de tweede termijn van het algemeen overleg met de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de conflictgrondstoffen. Ik heet de Minister en haar ambtenaren, en iedereen op de publieke tribune, van harte welkom. Ik stel de collega's voor een spreektijd van twee minuten te hanteren en elkaar niet onderling te interrumperen. Dan hebben zij straks twee interrupties in de termijn van de Minister.
Als eerste is het woord aan de heer Van Laar van de fractie van de Partij van de Arbeid.

De heer **Van Laar** (PvdA): Voorzitter. In eerste termijn heb ik betoogd dat wij ervoor moeten zorgen dat onze grondstoffenhonger geen conflicten meefinanciert. Het voorstel van de Europese Commissie zorgt daar niet voor. De Partij van de Arbeid ziet meer in de Amerikaanse Dodd-Frank Act. De Partij van de Arbeid is helder in haar wensen. Het gaat niet alleen om de vier voorgestelde grondstoffen maar ook om kobalt, koper en andere grondstoffen, die krijgsheren gebruiken voor hun smerige oorlogen. Het gaat niet alleen om de importeurs van grondstoffen maar om alle bedrijven die grondstoffen in hun producten verwerken. Het moet niet alleen gericht zijn op het proces maar ook op het product. Van elk product moet te achterhalen zijn of het schoon of vies is; dat is niet vrijwillig maar verplicht. Ziet de Minister al beweging op deze punten, bijvoorbeeld bij andere landen en in het Europees parlement? Wij zien die beweging wel, al is het nog onvoldoende. De Handelscommissie van het Europees parlement heeft bijvoorbeeld een voorstel aangenomen om de verordening bindend te maken voor smelters en raffinaderijen. Wil de Minister zich bij die beweging aansluiten of er zelfs de trekker van worden? Als de Minister vasthoudt aan haar standpunt zoals verwoord in eerste termijn, zullen we een VAO aanvragen en haar verzoeken hierin wel het voortouw te nemen.
We zijn blij met de toezegging van de Minister om te bekijken of ook halffabricaten onder de nieuwe verordening zouden kunnen gaan vallen. De Minister zegt toe hierop terug te komen in een brief. Maar moet haar standpunt niet al snel bepaald zijn? Wellicht kan zij vandaag al vertellen of zij ervoor gaat pleiten dat halffabricaten ook onder deze verordening gaan vallen. Verder is het voorstel dat bestaande bedrijfsinitiatieven worden erkend. Kan de Minister bevestigen dat dit wat haar betreft alleen gebeurt als deze initiatieven voldoen aan de OESO-richtlijnen? Anders zou er sprake zijn van uitholling van een al behoorlijk holle verordening.
Naast deze verordening wil de Partij van de Arbeid een coherent grondstoffenbeleid. Dat betekent aansluiting van alle landen die grondstoffen delven bij het transparantie-initiatief, meer transparantie door rapportages per land en per project, investeren in de capaciteit van die landen om weerwoord te bieden aan grote multinationals, steun aan het maatschappelijk middenveld om kritisch toe te zien op die bedrijven en ruimte geven aan landen om exportbelastingen te heffen over hun grondstoffen, zodat opbrengsten ook echt ten goede komen aan de landen waar ze vandaag komen. Ziet de Minister ruimte om in de Raad te

pleiten voor een coherent grondstoffenbeleid en ervoor te zorgen dat de lidstaten en de EU daar gezamenlijk vorm aan gaan geven?
Het voorstel van de Europese Commissie is nauwelijks een stap vooruit. Dat zou een gemiste kans zijn. De Partij van de Arbeid wil dat iedereen kan zien of met de producten die men koopt, oorlogen worden gefinancierd of niet. Als verdergaande voorstellen, zoals wij die hebben gedaan, nu niet haalbaar zijn, dan kan dat toch in ieder geval over drie jaar? Wellicht kan daar nu al op vooruitgelopen worden. Kan al in of bij het voorstel uitgesproken worden wat er gebeurt als de komende drie jaar onvoldoende resultaat behaald wordt? En wordt de verordening uitgebreid als het wel werkt zoals de Minister denkt? Dat zou al een bescheiden winst opleveren.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Voorzitter. Ik dank de Minister voor de beantwoording in eerste termijn. In mijn eerste termijn heb ik gezegd dat het goed is dat de Europese Commissie met een wetsvoorstel komt om conflictgrondstoffen aan te pakken, maar dat dat voorstel voor D66 niet ver genoeg gaat. Tot mijn teleurstelling vindt de Minister dit niet. Zij lijkt vast te houden aan het wat zachtere voorstel van de Europese Commissie. Tot mijn opluchting bleek er in eerste termijn toch ook een Kamermeerderheid te zijn om haar hopelijk van gedachten te doen veranderen, desnoods met een VAO. Dat is al aangevraagd door de Partij voor de Dieren. Ik hoop dat die meerderheid er ook nog in tweede termijn is.
Ik heb nog twee punten. Het voorstel van de Europese Commissie gaat uit van vier mineralen. D66 vindt vier mineralen onvoldoende. Ik vraag de Minister om deze lijst nu al uit te breiden en om te pleiten voor een systematiek die het makkelijker maakt om in de toekomst grondstoffen toe te voegen. Ik krijg graag een toezegging hierop van de Minister.
Ik vraag de Minister ook om te garanderen dat voor importeurs van de grondstoffen vanaf het begin verplicht due diligence zal gelden. Deze bedrijven zitten immers direct op de bron. Maak de wet op deze manier verplichtend en geef bedrijven dan ook drie jaar de tijd om het zelf te doen. De Minister lijkt hier in eerste instantie niet aan te willen. Zij wil het andersom doen. Zij wil wel de wet uitbreiden en aanscherpen, maar pas na evaluatie na de eerste drie jaar. Dat lijkt een stap in de goede richting, maar dat is het wat mij betreft niet. Ik krijg graag een toezegging van de Minister dat zij zich zal inzetten voor verplichte due diligence voor importeurs.
Tot slot dank ik de Minister voor de toezegging om nog een keertje goed te kijken naar het voorstel van het Rathenau Instituut voor Sustainable Economic Zones. Dat wordt zeer gewaardeerd. Als we conflictgrondstoffen echt willen aanpakken en als consumenten echt willen kunnen genieten van conflictvrije producten, dan zal de Minister aan de bak moeten in Brussel om dit voorstel van de Europese Commissie scherper te krijgen dan het is.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Voorzitter. Ook mijn fractie was blij met de toezegging van de Minister op het punt van de Sustainable Economic Zones en de recyclingmissies. Ook over dat laatste heeft de Minister in eerste termijn gezegd: laten we nou eens serieus kijken of we meer voor andere landen kunnen betekenen om die grondstofketen te helpen sluiten. Ik heb daar nog een vraag over die aansluit bij wat er aan de orde is geweest bij de bespreking van de Staat van de Unie. Het Europees pakket voor de circulaire economie waar sprake van was, is ingetrokken. Daarover is plenair gedebatteerd en bij die gelegenheid een motie ingediend door de fracties van D66, Partij van de Arbeid en GroenLinks. De motie, die niet is aangenomen, vraagt om iets in de plaats te stellen van het ingetrokken pakket aan Europese maatregelen om die circulaire economie dichterbij te brengen. De motie roept het kabinet in feite op om zich daarvoor in Brussel in te zetten. Nogmaals: die motie is niet aange-

nomen, maar gezien de sympathie die de Minister heeft voor het rapport van het Rathenau Instituut, in het kader waarvan de Minister de vorige toezeggingen heeft gedaan over recycling en Sustainable Economic Zones, zou ik haar toch willen vragen wat de inzet van het kabinet is in Brussel, waar de discussie over de circulaire economie wordt gevoerd.
Ik heb nog twee andere punten. Het eerste sluit heel erg aan bij wat collega's hebben gezegd over het bindende karakter van de inzet van de Europese Commissie, of eigenlijk het gebrek aan die verbindendheid, in relatie tot wat er in Amerika met de wetgeving gebeurt. De discussie daarover in eerste termijn, waarin de Minister de Amerikaanse en de Europese ervaring woog, vond ik nog niet heel erg overtuigend. Dat komt omdat we gewoon nog weinig weten van wat er goed werkt en wat er niet goed werkt. Ik sluit me dus graag aan bij wat collega's daarover hebben gezegd.
Mijn tweede punt gaat toch weer over het Extractive Industries Transparency Initiative (EITI). Voordeel van een tweede termijn die later plaatsvindt, is dat je nog eens precies kunt teruglezen wat de Minister heeft gezegd: «Mijn begrip van het geheel is dat als je eenmaal in de sign-upfase zit en aan alles voldoet, je gewoon gladjes van de ene naar de andere ronde gaat. Daar ga ik althans van uit, om het niet ingewikkelder te maken.» Dat vind ik nog niet heel geruststellend, en dat zeg ik niet omdat ik een complot vermoed. In de brief die daarover is geschreven, staat dat we in het voorjaar nog geïnformeerd worden over de voortgang. Het voorjaar is al ruimschoots begonnen, dus ik vraag de Minister of wij daarover binnenkort een brief van haar en de Staatssecretaris van Economische Zaken tegemoet kunnen zien.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA): Voorzitter. Ik dank de Minister en haar medewerkers voor de beantwoording in eerste termijn. Wij hadden al een groot aantal vragen gesteld, maar een aantal daarvan, waar de Minister vast wel antwoord op wil geven, zijn blijven liggen. We zijn het er met de Minister over eens dat zij kiest voor een systeem dat op dit moment niet dwingend is. De komende drie jaar zijn de bedrijven aan zet. Ze zullen het moeten laten zien. Bij de evaluatie na drie jaar kunnen we bekijken wat de resultaten zijn en hoe we daarmee omgaan.
Wat is het resultaat van de inspanningen om bedrijven die zich aan de EITI-regels houden, voorrang te geven bij aanbestedingen? Kan de Minister daarop nog ingaan? Daarover heeft ze wel wat gezegd in eerdere instantie, maar wordt dat dan ook gedaan?
Kan de Minister misschien ook een overzicht sturen van ketens waar op dit moment al zelfcertificering is? Voldoet die zelfcertificering ook aan de OESO-handleiding?
De Minister zou de lijst van grondstoffen graag uitbreiden, zo gaf zij aan in eerste termijn. Welke mineralen zouden dat volgens de Minister dan moeten zijn? Denkt zij ook dat dat Europees gezien haalbaar is?
Wij zijn benieuwd hoe de Minister om wil gaan met de recycling. Dat punt heb ik in eerste termijn opgebracht. Er werd wat gezegd over handelsmissies, maar het is natuurlijk veel breder dan dat. Uiteindelijk willen we de grondstoffenhonger immers terugdringen, ook vanuit ons land, en daar is recycling een heel belangrijk onderdeel van. Kan de Minister in een brief aan de Kamer aangeven hoe zij dat nader uitwerkt?

Voorzitter: Van Laar

De heer **Teeven** (VVD): Voorzitter. Ik dank de Minister voor haar antwoorden in eerste termijn. De VVD-fractie vindt het een verstandige inzet van het kabinet. Wij hebben ook begrip voor de problemen in Europa. Wij denken ook dat de Minister op de grens zit van wat praktisch maximaal haalbaar is. In eerste en tweede termijn heb ik echter goed geluisterd naar de inbreng van collega Van Laar van de fractie van de

Partij van de Arbeid. Ook de VVD-fractie ziet dat er in het Grote Merengebied misschien iets meer inzet nodig is dan de inzet vande Europese Unie op dit moment. Daarom denkt de VVD-fractie dat het mogelijk zou moeten zijn om juist in het Grote Merengebied meer aansluiting te zoeken bij de Dodd-Frank Act. De VVD-fractie hoort graag van de Minister, in tweede termijn of anders per brief op een later moment, of zij daarvoor mogelijkheden ziet in Europees verband.

Voorzitter: Teeven

De vergadering wordt van 11.13 uur tot 11.18 uur geschorst.

Minister **Ploumen**: Voorzitter. Ik ga eerst in op de vraag van de heer Van Laar of er ruimte is om in de EU te pleiten voor een coherent grondstoffenbeleid. Ik zou zeggen: ja. Dat doe ik in zekere zin ook al, bijvoorbeeld als je kijkt naar de inzet om Bettercoal – dat initiatief ter bestrijding van de problemen in die keten – in de RBZ-Handel te agenderen. Ik zal zowel in de RBZ-Handel als in de RBZ-OS blijven zoeken naar mogelijkheden om dat te doen. Dat is dus absoluut het richtsnoer.
Dan kom ik bij de Dodd-Frank Act en de EU-verordening. Voordat ik inga op een aantal specifieke onderdelen zou ik de leden het volgende willen suggereren. Ik ga onderzoeken of dit onderwerp onderdeel kan worden van de TTIP-onderhandelingen. Als we het namelijk hebben over het harmoniseren van standaarden of het beter op elkaar laten aansluiten van standaarden en als we vinden dat dat een race to the top zou moeten zijn, zou TTIP mogelijkheden kunnen bieden. Ik houd een slag om de arm. Ik wil namelijk eerst goed bekijken of dat de zaak niet onnodig ophoudt of compliceert. Met «onnodig» bedoel ik dan: in de richting die de Kamer graag zou willen zien. Ik zeg de Kamer graag toe dat ik daarnaar ga kijken.
Er is mij gevraagd of ik niet te negatief ben over de Dodd-Frank Act. Dat ben ik helemaal niet. Maar net als in eerste termijn wil ik even gemarkeerd hebben dat er inderdaad wat twijfels zijn over de effectiviteit van de Dodd-Frank Act. Deze wet is pas onlangs in werking getreden, dus laten we heel goed blijven volgen hoe hij werkt. Ook zie ik inderdaad wat problemen als gevolg van de verschillende werkingsgebieden van de Dodd-Frank Act, van de OESO en van wat er nu in Brussel voorligt, zowel in geografisch opzicht als qua aantal. De OESO stelt zelf voor om te beginnen met de drie T plus G-mineralen. Het lijkt mij op zich goed om dat advies op te volgen, om te voorkomen dat er weer allerlei verschillende regimes zijn. Volgens mij bestaat daarover niet zozeer een verschil van inzicht. Ik voel zeker wat voor de suggestie van de VVD bij monde van de heer Teeven om te bekijken of we specifiek ten aanzien van het Grote Merengebied in Europa niet een versterkte inzet moeten bepleiten. Daarmee markeer je dat er niet alléén daar problemen zijn, maar wel dat ze in hoge mate daar aanwezig zijn, en dat we daar, toch ook mede op aandringen van deze Kamer, een aantal stappen hebben gezet, ook qua flankerend beleid. Ik zal dat graag onderzoeken, ook met het oog op het reeds aangekondigde VAO.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Ik heb twee vragen. Is «versterkte inzet» hetzelfde als het volgen van de bindende logica van de Dodd-Frank Act? «Versterkte inzet» klinkt nog vrij algemeen. De Minister heeft in eerste termijn uitgebreid toegelicht dat als je het alleen tot het Grote Merengebied beperkt, het gevaar relatief groot is dat bedrijven uitwijken, juist vanwege die beperkte geografische inzet. Hoe ziet de Minister dat?

Minister **Ploumen**: De uitwijkmogelijkheid is Canada en dat is geen conflictgebied, hoewel daar heus wel eens een burenruzie zal zijn. Dat gevaar zie ik dus niet zo. Men maakt het ons echter niet gemakkelijk vanwege die verschillende werkingsgebieden. Met «ons» bedoel ik het

gezelschap hier aan tafel. Enerzijds is de Dodd-Frank Act namelijk wel verplichtend maar heeft hij geografisch een beperkter werkingsgebied. Omdat wij juist in het grote Merengebied meer aansluiting bij de Dodd-Frank Act willen hebben, wil ik graag onderzoeken op welke punten dat kan, zonder daarmee de bredere intentie van het voorstel van de Europese Commissie te ondergraven. Als de heer Van Ojik het goed vindt, krijg ik graag wat meer tijd om precies na te gaan hoe we dat op een goede manier kunnen doen.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Meer tijd is mogelijk; de Minister gaat daar ook over. Maar de vragen uit de Kamer zijn vrij concreet: de inzet van de Europese Commissie gaat niet ver genoeg, want het is vrijwillig. Daarbij wordt verwezen naar de Amerikaanse aanpak, die verplichtend is. Uiteindelijk is het van tweeën één. Ik ben bang dat een hybride vorm op dat gebied niet bestaat. Het is verplichtend of het is vrijwillig. Ik vind dat de Minister daarover duidelijkheid moet geven. Als zij zegt daar nog een week voor nodig te hebben en de Kamer dan laat weten wat haar inzet in Brussel is: prima. Het gaat mij niet om de tijd, maar wel om de helderheid.

Minister **Ploumen**: De heer Van Ojik en ik zijn het, zoals zo vaak, inderdaad met elkaar eens. Ik wil even precies bekijken op welke terreinen je, als je dat wilt, beter kunt aansluiten. Het resultaat daarvan kan natuurlijk zijn dat de heer Van Ojik alsnog oordeelt dat het voor hem te weinig is. Maar ik wil het wel even precies bekeken hebben.

De heer **Van Laar** (PvdA): Het ging heel snel. De Minister begon al meteen met de grote toezegging om te bekijken of dit kan worden ingepast in de TTIP-onderhandelingen. Is het dan of-of of en-en? Wachten we met deze Europese verordening totdat er een resultaat is bereikt in de TTIP-onderhandelingen – misschien komen die immers nooit tot een einde – of zorgen we er eerst voor dat er sowieso de best mogelijke verordening uitrolt, om vervolgens te bekijken of die eventueel in elkaar geschoven kunnen worden?

Minister **Ploumen**: Dit is wederom, nu van de heer Van Laar, een scherpzinnige vraag. Ik wil voorkomen dat het een het ander ophoudt. Ik heb een iets andere inschatting van de voortgang en de afronding van de TTIP-onderhandelingen dan de heer Van Laar, maar die onderhandelingen kunnen best nog wel even voortduren, terwijl er op dit punt nu net een beetje de vaart in zit. Ik vraag om een beetje tijd om te kijken op welke manier we dat het beste kunnen doen. Het kan namelijk best zijn dat het goed is om nu door te duwen in Brussel op punten die voor Nederland van belang zijn, maar misschien is het juist ook wel weer interessant om het in de technische onderhandelingen rondom TTIP in te brengen. Dat kan ik nu niet zo goed beoordelen, maar ik deel de intentie van de heer Van Laar.

De heer **Van Laar** (PvdA): Dat kan ik goed volgen. Maar dan wat betreft dat andere punt: kun je verschillende snelheden hebben in verschillende regio's? De Zweden hebben het voorstel al gedaan om in het Grote Merengebied juist op te schuiven richting de Dodd-Frank Act en om wat betreft de rest voorzichtiger te beginnen met vrijwilligheid. Wij vinden dat zeker wel een begin. Het is in ieder geval een extra stap, en elke stap is welkom.

Minister **Ploumen**: Nogmaals, ik zal er goed naar kijken. Ik zal daarbij uiteraard de posities van de andere lidstaten wegen als de Kamer dat een goed idee vindt.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Als de Minister dit in TTIP wil vouwen, om het zo te zeggen, constateer ik twee dingen. Ten eerste. Het onderhandelingsmandaat is reeds lang vastgesteld. Dit zou betekenen dat het onderhandelingsmandaat en de reikwijdte van dit verdrag moeten worden opengebroken. Ten tweede over de volgordelijkheid. Voordat je aan de onderhandelingen begint, is het goed als je zelf een onderhandelingspositie hebt. Dat geldt niet alleen voor Nederland, maar ook voor de Europese Unie. Ik pleit ervoor dat de Minister eerst komt tot een Europese positie over hoe het voorstel van de Europese Commissie eruit zou moeten zien en dat zij pas daarna voorstelt om dit in TTIP te vouwen.

Minister **Ploumen**: Ten eerste. Een van de redenen waarom ik wat tijd vraag om het uit te zoeken is dat ik nog even heel precies naar het mandaat wil kijken. Je kunt op het eerste gezicht zeggen dat het er zeker niet in past, maar er zijn ook wel bepalingen waardoor je zou kunnen zeggen dat het er wel in past. Dat wil ik even goed vaststellen. Het openbreken van het mandaat is niet aan de orde. Dat zou ons weer maanden terug brengen. Ten tweede. Ik heb een toezegging gedaan aan de heer Van Laar. Mijn voorstel om te bekijken of het in TTIP meegenomen kan worden is om de zaak te bespoedigen en beter te maken, niet om in een eindeloze onderhandeling terecht te komen en dan met minder te eindigen dan nu in Brussel op tafel ligt. Daarover zijn we het eens.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Dan is mijn vraag wat het nut ervan is om het in TTIP in te brengen. De Minister wil daarmee de Amerikaanse positie aanpassen, naar ik aanneem volgens haar eigen inzet. Dit zou betekenen dat de Dodd-Frank Act zou worden aangepast in de zin dat die niet meer verplichtend is, maar wel globaal. Aangezien de Minister daarvan voorstander is, zou dat de inzet moeten zijn.

Minister **Ploumen**: Ik krijg bijna spijt dat ik het geopperd heb zonder dat ik van A tot Z al scherp heb hoe dat zou kunnen. Onze inzet is gelijkluidend; met «onze» bedoel ik ons aan deze tafel. We willen dat conflicten niet meer gefinancierd worden met grondstoffen. Het verschil van inzicht, als dat al bestaat tussen Kamer en kabinet, is in eerste aanleg of we het op basis van vrijwilligheid regelen of dat we het meteen opleggen. Het kabinet heeft goede reden om te veronderstellen dat een vrijwillige inzet tot resultaten kan leiden. Dit kan een onderwerp zijn dat je in de TTIP-onderhandelingen meeneemt. Daarbinnen moeten we wegen wat de beste inzet is. Ik heb echter geen enkele reden om op voorhand te zeggen: dat doe ik om de inzet van de een of de ander te laten verwateren. Nogmaals, laat mij er nog even goed naar kijken. De heer Sjoerdsma hoeft wat mij betreft nu niet alvast met buikpijn hierover weg te gaan.
Hiermee heb ik een aantal vragen van de Kamer al geadresseerd, maar er blijven er ook nog een aantal over. Ik ga nog even in op de drie T plus G-grondstoffen en de halffabricaten. Ik heb de tijd tussen de eerste en de tweede termijn benut om nog even precies naar de halffabricaten te kijken. De voorgestelde verordening gaat verder dan uitsluitend en alleen op de locatie gewonnen drie T plus G-grondstoffen, want deze richt zich op zeventien specifieke productcodes. Daarmee is deze breder dan alleen drie T plus G. Daarmee zou het best zo kunnen zijn dat er een eind tegemoet is gekomen aan de vraag van de heer Van Laar hoe het zit met de halffabricaten. De smelters en de importeurs zijn zo belangrijk omdat zij de flessenhals zijn waar alles samenkomt. Als de smelters en de importeurs doen wat we willen dat zij doen, hebben we in feite al een heel groot deel afgedekt omdat het anders daar niet doorheen komt. Zie de smelters en de importeurs niet als een minimale benadering, maar zie ze als wat ze zijn, namelijk als de sluis waardoor we een hele productieketen onder controle krijgen. Dat is feitelijk gewoon zo. Tegen de heer Van Laar zeg ik ook dat op het moment dat je investeert in een proces, daaruit volgt

dat je investeert in de specifieke producten. Je moet – dat is de kern van maatschappelijk verantwoord ondernemen – juist de hele keten onder controle krijgen. Dat vereist een procesbenadering. Je moet niet alleen kijken naar een productje hier of daar – zo heeft de heer Van Laar het ook niet gezegd, maar ik zeg het even een beetje badinerend – want dat vinden wij nu juist weer een te minimalistische benadering. Volgens mij is de heer Van Laar het met mij eens op dat punt. De productcodes die in de verordening staan zijn drie T plus G – dat zijn er vier – en dertien eerste bewerkingen daarvan, die je zou kunnen rangschikken onder halffabricaten.

De heer **Van Laar** (PvdA): De zeventien productcodes ken ik niet uit mijn hoofd, maar ons is voldoende verteld dat deze verordening vrij makkelijk te omzeilen is via de Aziatische markt. Als je daar de grondstoffen laat importeren en die daar iets laat bewerken, dan kun je die vervolgens buiten deze verordening om naar Europa importeren. Dat is het punt dat we probeerden aan te pakken. Dat is ook wat verhindert dat je aan een product kunt zien of het schoon is of niet, aangezien een product altijd kan bestaan uit verschillende grondstoffen die op verschillende manieren zijn binnengekomen. Als de Europese importeurs vrijwillig aan deze verordening meewerken kun je straks zien of hun producten schoon zijn of niet, maar alles wat daar verder aan rotzooi in wordt gestopt, is niet te herleiden. Daar gaat het juist om.

Minister **Ploumen**: Ik redeneer net even de andere kant op: juist omdat er mogelijkheden voor omzeiling zijn, moet je zorgen dat je op een punt in de keten acteert waarop je die omzeiling kunt tegengaan. Dat is juist bij die smelterijen.

De heer **Van Laar** (PvdA): Dat geldt voor zover degenen die de grondstoffen verder verwerken alleen zaken doen met die Europese smelterijen, maar als zij ook grondstoffen en halffabricaten via de Aziatische markt betrekken, wordt er van alles bij elkaar gegooid waarvan je dus niet meer kunt zien waar het vandaan komt.

Minister **Ploumen**: De heer Van Laar is iets te pessimistisch over de situatie in bijvoorbeeld China. De OESO heeft een MoU met China waarin wordt samengewerkt om ook de Chinese smelters conflictvrij te maken. Het breidt zich als een olievlek uit, om het zo te zeggen.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Zijn we hiermee voorbij het deel van het betoog van de Minister over verplicht versus vrijwillig?

Minister **Ploumen**: Ja.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Dan pleeg ik toch even deze interruptie. Ik ben het geheel eens met de Minister over de flessenhals. Daar kun je de zaken aanpakken. Ik begrijp alleen niet zo goed waarom we het, als we op die manier een belangrijk deel van de keten kunnen zekerstellen, daar vrijwillig doen in plaats van verplichtend. In eerste termijn hebben we het daar ook over gehad. Kan de Minister nog een keer uitleggen waarom zij zegt: het is het belangrijkste onderdeel van het voorstel, maar we gaan dat niet verplichten en gaan gewoon bekijken hoe dat gaat?

Minister **Ploumen**: Als je zegt dat je het gaat verplichten, lijkt het op papier alsof je ten opzichte van de huidige praktijk een stap zou zetten, maar feitelijk is dat niet zo, en wel om de volgende reden. Ik begrijp heel goed dat de heer Sjoerdsma geen genoegen neemt met het antwoord dat dit niet zo is. Het gaat om twintig Europese bedrijven. Veel van die bedrijven doen al mee aan industrie-initiatieven zoals het Conflict-Free

Smelter Program. Dit betekent dat zij al stappen hebben gezet in de richting die wij zien. Laten we ook zorgen dat degenen die zich nog niet hebben aangesloten bij dat initiatief, dat wel gaan doen. Daarmee zetten we pas echt de grote stappen.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik probeer nu even te snappen waarom de Minister het niet met mij eens is. Zij zegt dat we ervoor moeten zorgen dat degenen die nog niet de juiste dingen doen, zich aansluiten bij dit initiatief. De makkelijkste manier om dat zeker te stellen is door het te verplichten. Kennelijk hebben deze smelterijen, importeurs, handelaren en onderdelenfabrikanten niet zelf de prikkel gehad om dat al uit zichzelf te doen. Zegt de Minister daarmee feitelijk niet dat we dat deel verplichtend zouden moeten doen?

Minister **Ploumen**: Het gaat om twintig Europese bedrijven. De meeste doen al mee aan dat vrijwillige initiatief. Om dat voor hen verplichtend te maken, is een beetje contra-intuïtief. Je moet zorgen dat de anderen zich ook bij dat vrijwillige initiatief aansluiten, want dat blijkt voor het merendeel te werken.
De heer Van Ojik vroeg hoe het proces rondom EITI er in Nederland uitziet. De consultaties hebben duidelijk gemaakt dat het voor bedrijven mogelijk is om aan de rapportages te voldoen. Dat zou dan moeten vanaf het komende boekjaar. We bekijken nu goed wat de beste taakverdeling is tussen de betrokken departementen: EZ, BZ, Financiën en V en J. Dat is de reguliere afstemming. Ik weet zeker dat de heer Van Ojik uit eigen ervaring weet wat de dynamiek daarvan kan zijn.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Tijdrovend!

Minister **Ploumen**: Ik voel de druk van de Kamer om op te schieten, dus die zal ik ook overbrengen. We bekijken ook waar de extra menskracht die we gaan inzetten om de implementatie van EITI de eerste twee jaar te begeleiden, het beste kan worden ondergebracht. Dat moet gewoon even afgestemd worden. De brief is nog niet gereed. Ik heb inderdaad gezegd dat die in het voorjaar komt, maar het voorjaar is pas heel aarzelend begonnen, aangezien het pas één dag warmer is geweest dan 18°C.
Mevrouw Mulder sprak over de circulaire economie. Ook een aantal andere woordvoerders spraken hierover. Er komt binnenkort een brief van het kabinet over groene groei. Daarin gaan we het hele onderwerp van recycling, waarover we het de vorige keer hadden, meenemen. Ik zal naar aanleiding van dit AO en mijn toezegging even goed nagaan hoe we de inzet daarop wellicht nog iets kunnen aanscherpen.
Mevrouw Mulder vroeg verder in hoeverre gerecyclede producten onder de verordening vallen. Dat is nog niet duidelijk. Ze zijn op dit moment niet specifiek uitgesloten, maar de OESO-richtlijn sluit gerecyclede producten wel uit. De intentie is om de verordening goed te laten aansluiten bij de OESO-richtlijnen. Nu wordt bekeken hoe dat het beste kan. Ook dat is nog even in volle onderhandeling.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA): Ik heb twee vragen. De eerste vraag gaat over EITI. Krijgen bedrijven die dat op een goede manier implementeren voorrang bij de aanbestedingen? Kan de Minister daarop ingaan? De tweede vraag is of de Minister ook al uitbreiding ziet van het aantal mineralen. En de derde vraag, even smokkelend, gaat over een antwoord op een vraag van de heer Sjoerdsma hoe je omgaat met meer inzage in ketens. Zou de Minister dat misschien op schrift willen stellen? Zijn er ketens beschikbaar die dat al op een goede manier doen, dus niet sec het ene voorbeeld van het vrijwillige initiatief van de smelters, maar misschien breder?

Minister **Ploumen**: Eerst even over de uitbreiding. De verordening wil maximaal aansluiten bij de OESO-richtlijnen. De OESO heeft zelf aangegeven eerst de drie T plus G te willen doen en mogelijk later uitbreiding te bekijken. Als de verordening de OESO-richtlijn volgt, lijkt het mij voor de hand te liggen dat als de OESO-richtlijn uitgebreid wordt, ook bekeken wordt of de verordening uitgebreid moet worden. Maar op dit moment is dat niet aan de orde.
Mevrouw Mulder vroeg of EITI-bedrijven voorrang kunnen krijgen bij aanbestedingen. Het is nog wat vroeg om dat te zeggen. Ik wil wel toezeggen om daar even naar te kijken, en dat we daarop nader zullen ingaan in een brief over een gerelateerd onderwerp.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA): Kan de Minister een overzicht sturen van ketens waarin op dit moment al zelfcertificering plaatsvindt? Zo ja, voldoet die dan aan de OESO-handleiding?

Minister **Ploumen**: Ik snap de achtergrond van de vraag van mevrouw Mulder. Wat het moeilijk maakt, is dat verschillende ketens nu hun due diligence op orde hebben of op orde aan het maken zijn. Dat is echter geen statische lijst. Het is niet één keten die zegt: wij melden ons nu aan als keten en gaan dat regelen. Het zijn verschillende ketens, ook naar aanleiding van de Sector Risico Analyse. Vanuit nationaal oogpunt zijn verschillende bedrijven en sectoren daarmee bezig. Het is niet zo dat je een soort – hoe zal ik het zeggen? – finale lijst kunt bieden waarop staat wat er nu gedaan wordt, aangezien het werk in uitvoering is. Misschien is het goed als ik zeg dat wij daar, ook in relatie tot de vraag van mevrouw Mulder, specifiek op zullen inzoomen in een volgende rapportage over de stand van zaken bij de Sector Risico Analyse.

De **voorzitter**: Ik zie mevrouw Mulder instemmend knikken.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): De Minister eindigde met het onderwerp van de circulaire economie. Als ik het goed begrijp, krijgen we een brief waarin onder andere wordt ingegaan op de toezeggingen die de Minister al in eerste termijn heeft gedaan. Ik heb erop gewezen dat er een pakket van de Europese Commissie was, het pakket circulaire economie. Dat is ingetrokken. Misschien kan de Minister ingaan op de vraag wat daarvoor in de plaats komt of wat de inzet van Nederland is om te bevorderen dat er iets voor in de plaats komt.

Minister **Ploumen**: Dat lijkt mij prima.

De **voorzitter**: Daarmee zijn we gekomen aan het einde van dit algemeen overleg. Ik som de toezeggingen op.
– De Minister informeert de Kamer per brief over de mogelijkheden om de reikwijdte van de EU-verordening uit te breiden met halffabricaten.
– In de kabinetsbrief over groene groei zal ook het onderwerp recycling worden meegenomen. De Minister zal dat nog bespreken met haar collega's in het kabinet.
– De Minister informeert de Kamer per brief over de mogelijkheden om bedrijven die EITI-conform opereren, voorrang te verlenen bij aanbestedingen.
– De Minister zal in de Sector Risico Analyse ingaan op ketens waarin sprake is van succesvolle zelfcertificering.

Ik dank iedereen voor de aanwezigheid bij dit algemeen overleg. Ik dank de aanwezigen op de publieke tribune, de Minister en haar medewerkers. Er zal op een nader te bepalen moment een VAO komen in de plenaire zaal.

Sluiting 11.46 uur.